

Brüssel, 4.6.2015
COM(2015) 247 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Konkurentsipoliitika aruanne 2014

{SWD(2015) 113 final}

1. SISSEJUHATUS

2014. aasta tähistas Euroopas uue ajastu algust. Pärast üleeuroopaliste valimiste lõppu andis Euroopa Parlament oma heakskiidu Euroopa Komisjoni uutele prioriteetidele, mis on esitatud president Junckeri poliitilistes suunistes¹. Konkurentsivolinik Margrethe Vestagerile adresseeritud missioonikirjas on öeldud, et konkurentsipoliitika peaks sobival viisil kaasa aitama töökohtade loomisele ja majanduskasvu tegevuskava elluviimisele ELis, kaasa arvatud sellistes valdkondades nagu digitaalne ühtne turg, energiapoliitika, finantsteenused, tööstuspoliitika ja maksudest kõrvalehoidumise vastane võitlus². 2014. aastal hõlmas konkurentsipoliitika kõiki eespool nimetatud valdkondi ja lõi kindla aluse Euroopa Komisjoni üldise poliitika kujundamiseks.

Konkurentsipoliitika võib kaasa aidata tõelise ühtse digitaalse turu loomisele. Teadmispõhistes sektorites mängib tähtsat rolli tihe konkurents, mis hoogustab innovatsiooni ja tutvustab tehnoloogilise arengu eeliseid Euroopa kodanike hulgas. Peale selle aitab konkurentsioiguse ja ühinemiskontrolliga seotud poliitika rakendamise tõhus tagamine väikeettevõtjatel areneda ning saada juurdepääs turgudele sektorites, kus valitseb võrgustiku mõju. Riigiabieskirjade kohaldamine lairibasektoris aitab tagada lairibaühenduse hea kättesaadavuse taskukohase hinnaga.

Energiasektoris on konkurentsipoliitika ülesanne tagada, et ettevõtjad ei säilitaks ega ehitaks konkurensi vältimiseks uuesti üles tõkkeid, mis takistavad Euroopa energialiidu loomist. Lisaks aitab konkurentsipoliitika rakendamise tagamine pakkuda õiglast ja mittediskrimineerivat juurdepääsu energiataristule, kõrvaldada turuintegratsiooni tõkked ja edendada konkurensi nii liikmesriikide sees kui ka nende vahel. Peale selle aitab energia- ja keskkonnaalaste riigiabieskirjade läbivaatamine liikmesriikidel paremini suunata näiteks taastuvenergiaallikate, taristuinvesteeringute ja tootmisvõimsuse toetamist või leevendada ülisuurte energiatarbijate kohustusi taastuvenergiaallikatele antava toetuse rahastamisel.

Komisjon on pööranud erilist tähelepanu finantsteenustele ning tema põhieesmärk on luua stabiilne ja endisest õiglasem finantssektor, kes tegeleks taas oma põhiülesandega – raha laenamisega reaalmajandusele. Pangandusliidu loomine suurendab Euroopa kodanike ja turgude usaldust Euroopa pangandussüsteemi vastu. Täitemeetmeid ja uute õigusalaste vahendite loomist kasutati ka konkurentsivastase tegevuse takistamisel tuletisinstrumentide ja maksete sektoris.

Tööstuspoliitika tähelepanu on suunatud konkurentsivõimelisele ja avatud siseturule, mis oleks ELi ettevõtjatele hüppelauaks üleilmse edu saavutamisel. Uue riigiabiraamistiku eesmärk on suunata riigi antav toetus sinna, kus see on majanduskasvu ja konkurentsivõime seisukohalt kõige olulisem. Komisjon uuris 2014. aastal mitme sisendite ja vahetoodetega seotud kartelli tegevust ja määras neile karistused. Konkurentsioiguse täitmise tagamine vähendab ja oma hoiatavale mõju tõttu ka ennetab kartellide poolt tarneahelale tekitatud kahju, mis vähendab ELi rahvusvahelist konkurentsivõimet.

¹ Jean-Claude Juncker, „Euroopa uus algus: Minu tegevuskava töökohtade loomiseks ning majanduskasvu, õigluste ja demokraatlike muutuste tagamiseks” – Euroopa Komisjoni järgmise koosseisu poliitilised suunised, avakõne Euroopa Parlamendi täiskogu istungil 15. juulil 2014: http://ec.europa.eu/about/juncker-commission/docs/pg_et.pdf

² Jean-Claude Junckeri missioonikiri konkurentsivolinikule Margrethe Vestagerile, 1. november 2014, kättesaadav adressil
http://ec.europa.eu/commission/sites/cwt/files/commissioner_mission_letters/vestager_en.pdf

Uus komisjon pöörab jätkuvalt tähelepanu maksustamise vältimise ja maksudest kõrvalehoidumise vastasele võitlusele. Komisjon karmistas 2014. aastal maksualase riigiabi kontrolle ja kasutas ELi konkurentsipoliitika vahendeid selleks, et ELi liikmesriigid ei aitaks valitud rahvusvahelistel äriühingutel vältida õiglast maksukoormust.

Konkurentsipoliitika üks olulisemaid saavutusi 2014. aastal oli konkurentsieeskirjade rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist käsitleva direktiivi³ vastuvõtmine. Komisjon esitas kõnealuse direktiivi eelnõu 2013. aasta juunis ning direktiiv võeti vastu ja jõustus 2014. aastal. Liikmesriikidel on selle rakendamiseks aega kuni 27. detsembrini 2016. Tänu kõnealusele direktiivile on Euroopa kodanikel ja ettevõtetel lihtsam saada tõhusal viisil hüvitist konkurentsioiguse rikkumisest, näiteks kartellide loomisest ja turgu valitseva seisundi kuritarvitamisest tuleneva kahju eest. Kõnealune direktiiv on esimene tavamenetluse kohaselt vastu võetud seadusandlik algatus konkurentsipoliitika valdkonnas ning kujutab endast seetõttu olulist tähist Euroopa Komisjoni ja teiste ELi institutsioonide vahelises konkurentsialloogis.

2. ÜHENDATUD DIGITAALNE ÜHTNE TURG

Digitaalne majandus on Euroopa tulevase majanduskasvu ja konkurentsivõime seisukohalt äärmiselt oluline. Digitaalse ühtse turu väljakujundamine edendab innovatsiooni ja majanduskasvu paljudes muudes valdkondades, nagu energeetika, transport, avalikud teenused, tervis ja haridus⁴. Peale selle kiirendaks tõeline digitaalne ühtne turg uute sektorite majanduskasvu ning aitaks luua kvaliteetseid töökohti. Mida enam digitaalne ühtne turg integreerub, seda enam vajatakse ELi konkurentsipoliitikat, et tagada ausad ja võrdsed tingimused digitaalvallas kõikjal ELis.

Digitaalse ühtse turu loomine: taristuarenduse edendamine ja konkurentsivõimeliste turgude loomine lairiba- ja telekommunikatsioonivõrkudele

Meie majanduse digiteerimine nõuab märkimisväärsed investeeringuid kiiretesse (uue põlvkonna) võrkudesse. Investeeringute tegemisel on edasiviivaks jõuks konkurents ja tarbijanõudlus ning liikmesriikide koostatud kavad on veelgi kaasa aidanud taristu uuendamisele ja ajakohastamisele. Kuna eri territooriume hõlmava ühetaolise lairibavõrgu kasutuselevõtul esineb turutõrkeid, mängib riigiabi kõnealuses sektoris jätkuvalt olulist rolli. Viimase kolme aasta jooksul on komisjon heaks kiitnud kümne miljardi euro väärtuses lairibaühendusega seotud riigiabi. See summa ei hõlma siiski kogu valitsuse poolt asjaomasele sektorile antavat abi, kuna kõik riiklikud meetmed ei kuulu Euroopa Liidu lepingu artikli 107 lõike 1 kohase riigiabi määratluse alla. Lisaks liikmesriikidele annab kõnealusele sektorile rahalist toetust ka EL.

Siiski tuleks sellised riiklikud investeeringud suunata läbimõeldult valdkondadesse, kus turg ei toimi. Vastasel korral tekib oht, et erainvesteeringud tõrjutakse välja. Lisaks tuleb riigiabi kontrollidega tagada, et jälgitakse tehnoloogilise neutraalsuse põhimõtet: riigiabist rahastatava

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104/EL, 26. november 2014, teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid konkurentsioiguse rikkumise korral liikmesriikide ja Euroopa Liidus", ELT L 349, 5.12.2014, lk 1, kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2014_349_R_0001&from=EN

⁴ Vt nt uuring „Unlocking the ICT Growth Potential in Europe Enabling people and businesses” (2013), komisjoni jaoks ette valmistanud majandusuuringute organisatsioon The Conference Board, kättesaadav aadressil <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/new-study-unlocking-ict-growth-potential-europe-enabling-people-and-businesses>

tehnoloogiasuuna väljaselgitamisel ei tohiks lähtuda eelnevalt kindlaksmääratud riiklikust sekkumisest, vaid otsuse peaksid tegema kasutajad asjaomase tehnoloogiasuuna eeliste, st turukonkurentsi põhjal. Riigiabi eeskirjad vaadati hiljuti läbi, et töötada välja asjakohane analüütiline raamistik. Uus riigiabiraamistik hõlmab 2013. aasta lairibasuuiniseid,⁵ millega lairibasektorile antava riigiabi eeskirjad viiakse vastavusse digitaalse tegevuskava eesmärkidega, ja 2014. aastal vastu võetud üldist grupierandi määrust,⁶ milles muu hulgas käsitletakse teatavat lairibataristule antavat abi.

Peale selle tagab komisjon, et lairiba- ja mobiilsidevõrgud oleksid jätkuvalt avatud ja konkurentsivõimelised: see on elujõulise digitaalse ühtse turu loomise vältimatu eeltingimus. Pärast põhjalikku uurimist määras komisjon oktoobris ligikaudu 39 miljoni euro suuruse solidaarse trahvi ettevõtjale Slovak Telekom ja tema emattevõtjale Deutsche Telekom, kuna nad olid konkurentide väljatõrjumiseks Slovaki lairibateenuste turult kasutanud rohkem kui viis aastat turu kuritarvitamise strateegiat, mis on vastuolus ELi konkurentsieeskirjadega⁷. Komisjon jõudis eelkõige järeldusele, et Slovak Telekom keeldus andmast oma konkurentidele eraldatud juurdepääsu kliendiliinile ning rakendas alternatiivsete operaatorite suhtes hinnakruvi efekti. Deutsche Telekomile esitati ka täiendav 31 miljoni euro suurune trahvinõue, et tagada piisav hoiatav mõju ning karistada korduvate kuritarvituste eest (korduvrikkumine), kuna teda oli juba 2003. aastal trahvitud hinnakruvi efekti rakendamise eest Saksamaa lairibateenuste turul⁸.

Terve konkurents mobiilse telekommunikatsiooni turul on eriti oluline Euroopa tarbijate jaoks, kes peaksid jätkuvalt saama kasu üha parema kvaliteedi ja soodsamate hindadega teenustest. Komisjon kiitis 2014. aasta suvel pärast üksikasjalikke uuringuid teatavatel tingimustel heaks kaks ühinemist Iirimaa (Hutchison 3G UK / Telefónica Ireland)⁹ ja Saksamaa (Telefónica Deutschland / E-Plus)¹⁰ mobiilsideoperaatorite vahel. Kõnealuste juhtumite puhul kasutatud õiguskaitsevahenditega tagati konkurentsi säilimine turuosaliste vahel nn virtuaalsete mobiilsideoperaatorite (ettevõtjad, kel ei ole oma võrku, kuid kes kasutavad oma klientidele teenuste pakkumiseks teise operaatori võrku) turule sisenemise või nende tegevuse laiendamise kaudu, samuti tagati uuele võrguoperaatorile turule sisenemise võimalus tulevikus.

Ajaga sammupidamine: konkurentsipoliitika meetmed nutiseadmete ja internetipõhiste teenuste kohta

Mobiilsed nutiseadmed muutuvad Euroopa digitaalse majanduse jaoks üha olulisemaks. 2014. aastal oli nende internetikasutajate arv, kes kasutasid internetiühenduse loomiseks mobiilset nutiseadet, esmakordselt suurem kui arvuti abil internetti sisenenute arv. Selles

⁵ Komisjoni teatis „ELi suunised riigiabieeskirjade kohaldamiseks seoses lairibavõrkude kiire kasutuselevõttuga”, ELT 2013 C 25, 26.1.2013, lk 1, kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:025:0001:0026:en:PDF>

⁶ Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014, 17. juuni 2014, ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks, ELT L 187, 26.6.2014, lk 1, kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.187.01.0001.01.ENG

⁷ Juhtum AT. 39523: *Slovak Telekom*, komisjoni otsus, 15. oktoober 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39523

⁸ Juhtumid AT. 37451, AT 37578, AT. 37579: *Deutsche Telekom AG*, komisjoni otsus, 21. mai 2003, kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32003D0707>

⁹ Juhtum M. 6992: *Hutchison 3G UK / Telefónica Ireland*, komisjoni otsus, 28. mai 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=2_M_6992

¹⁰ Juhtum M. 7018: *Telefónica Deutschland / E-Plus*, komisjoni otsus, 2. juuli 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=2_M_7018

valdkonnas on komisjon algatanud valitseva seisundi võimaliku kuritarvitamise kohta esitatud kaebuse põhjal Google'i äritavade esialgse uurimise seoses mobiiltelefonide operatsioonisüsteemiga Android. Enamik nutitelefone kasutab Google'i operatsioonisüsteemi Android.

Oktoobris andis komisjon ELi ühinemismääruse alusel loa ettevõtja WhatsApp ühinemiseks ettevõtjaga Facebook. Nii Facebook (Facebook Messenger) kui ka WhatsApp pakuvad nutitelefonidele rakendusi, mis võimaldavad klientidel suhelda tekstisõnumite, fotode, audio- ja videoteadete abil. Ühinemine kiideti tingimusteta heaks, võttes eelkõige arvesse turu dünaamilist iseloomu, madalaid sisenemistõkkeid ja piisava konkurentsi olemasolu¹¹. Komisjoni keskendus uurimise käigus kolmele valdkonnale: tarbijakommunikatsiooniteenused, sotsiaalvõrgustikuteenused ja reklaamiteenuste pakkumine võrgus.

Mobiilsete nutiseadmete vallas on tähtsal kohal standardimismenetlused ja koostalitlusvõime. Sellega seoses võttis komisjon aprillis vastu kaks olulist otsust standardipõhiste patentide jõustamise kohta: Motorola Mobilityga seotud keeldu käsitlev otsus¹² ja Samsungi kohustusi käsitlev otsus¹³. Standardipõhised patendid mängivad konkreetse tööstusstandardi rakendamisel olulist rolli. Standarditele vastavate toodete, nt nutitelefonide tootmine ei ole standardipõhiste patentidega kaitstud tehnoloogiat kasutamata tehniliselt võimalik. Motorola ja Samsung on vastutasuks neile kuuluvate patentide asjakohastesse standarditesse lisamise eest kohustunud asjaomaseid patente litsentsima õiglastel, mõistlikel ja mittediskrimineerivatel tingimustel (edaspidi „FRAND-tingimused“). Komisjoni eesmärk on kontrollida, et standardimisest saadaks võimalikult suurt kasu, ja tagada samal ajal intellektuaalomandi omanike õiglane tasustamine.

Konkurentsiõiguse täitmise tagamine standardipõhiste patentide valdkonnas

Komisjon leidis Motorola Mobilityga seotud keeldu käsitlevas otsuses, et Motorola oli kuritarvitanud oma turgu valitsevat seisundit, taotledes standardipõhise patendi alusel Saksamaa Liitvabariigi kohtutes keelu kehtestamist ettevõtja Apple suhtes, kuigi Apple oli valmis litsentsi võtma ja lubama Saksamaa Liitvabariigi kohtul litsentsimistingimused kindlaks määrata.

Komisjon on sarnase kohtuasja puhul avaldanud õiguslikult siduvad kohustused, mille Samsung oli 2012. aasta detsembrist vastuväites välja pakkunud komisjoni poolt kindlaks tehtud konkurentsiprobleemide kõrvaldamiseks. Samsung lubas kõnealuste kohustuste raames mitte algatada viie aasta jooksul Euroopa Majanduspiirkonnas nutitelefonide ja tahvelarvutitega seotud olemasolevate ja tulevaste standardipõhiste patentide alusel hagi ühegi võimaliku litsentsitaotleja vastu, tingimusega et asjaomane litsentsitaotleja nõustub järgima kindlaksmääratud menetlust asjakohaste õiglaste, mõistlike ja mittediskrimineerivate litsentsitasu määrade kindlakstegemiseks sõltumatu kolmanda isiku poolt.

Need otsused annavad kõikidele sidusrühmadele juhiseid ELi konkurentsieeskirjade tõlgendamiseks valdkonnas, kus omavahel on põimunud nii patendiõiguse, konkurentsiõiguse kui ka standardimisega seotud küsimused.

Asjaomases sektoris algatatud uurimised hõlmavad muu hulgas ka traadita tehnoloogia toodete ja teenuste arendamisel juhtpositsiooni omava ettevõtja Qualcomm poolt väidetavalt toime pandud kuritarvitusi. Vaatluse alla on võetud mobiiltelefonides ja mobiilsetes

¹¹ Juhtum M. 7217: *Facebook/Whatsapp*, komisjoni otsus, 3. oktoober 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=2_M_7217

¹² Juhtum AT. 39985: *Motorola — GPRS-i standardipõhiste patentide jõustamine*, komisjoni otsus, 29. aprill 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39985

¹³ Juhtum AT. 39939: *Samsung — Universaalse mobiilsidesüsteemi (UMTS) standardipõhiste patentide jõustamine*, komisjoni otsus, 29. aprill 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39939

lairibaseadmetes kasutatavad andmeside kiibikomplektid. Uurimine, mis on praegu veel algetapis, kinnitab komisjoni otsusekindlust selle tagamiseks, et asjaomastel turgudel säiliks konkurents.

Komisjon jätkas Google'i teatavate äritavade uurimist internetipõhiste teenuste valdkonnas,¹⁴ mille tähtsus üha kasvab. Komisjon uurib väiteid, mille kohaselt Google võib olla kuritarvitanud oma turgu valitsevat seisundit seoses internetipõhise otsingu, otsingureklaami ja selle vahendamise (st Google'i otsingu reklaamimine partnerite veebilehel) Euroopa Majanduspiirkonnas. Uurimise käigus ei käsitleta otsingumootoriga seotud muid aspekte, nagu eraelu puutumatus ja meediavahendite mitmekesisus; vaatluse all on vaid konkurentsiküsimused.

Digitaalne ühtne turg eeldab ka turvalist ja tõhusat internetipõhist maksesüsteemi. Praegu kasutatakse internetipõhiste maksete tegemiseks peamiselt maksekaarte, ehkki turule on hakanud tulema ka muud maksemeetodid. Maksekaartide puhul jätkab komisjon konkurentsieskirjadel põhinevat tööd vahendustasude vähendamiseks (vt allpool finantsteenuseid käsitlevat osa). Lisaks saavutati 2014. aasta lõpus poliitiline kokkulepe vahendustasu määrumise osas, mille kohaselt erakliendi kaardimaksete (ning erakliendi mobiil- ja internetimaksetele) suhtes kohaldatavaid vahendustasusid vähendatakse tasemeni, milles on konkurentsioiguse täitmise tagamisel võetud kohustuste raames kokku leppinud ka rahvusvahelistes maksekaardisüsteemid.

Reguleerimis- ja konkurentsialaste õigusaktide täitmise tagamise kombineeritud rakendamine intellektuaalomandi valdkonnas: autoriõiguste, digitaalse infosisu ja tehnosiirde kokkulepetega seotud arengusuunad

Komisjon uurib ELi autoriõiguse õigusraamistikku, et tagada selle eesmärgipärasus digitaalajastul. Autoriõiguse küsimustel on oluline roll digitaalse ühtse turu loomisel: poliitikakujundajad peavad tagama, et õigussüsteem, õiguste piiramine ja õigusaktide täitmise tagamine oleksid jätkuvalt asjakohased ning kohandatud uute oludega. Arutusel olevad küsimused hõlmavad muu hulgas ka autoriõiguse territoriaalsust ja võimalusi, kuidas kõrvaldada selle negatiivset mõju ühtsele turule.

Komisjon algatas 2014. aasta jaanuaris ametliku menetluse mitmete USA suurte filmistuudiotega ja Euroopa tasulise teleringhäälinguorganisatsioonide suhtes. Euroopa Komisjon uurib menetluse käigus, kas tasulise satelliittelevisiooni ja internetipõhiste tasuliste televisiooniteenustega seotud teatavad klauslid takistavad tarbijate piiriülest juurdepääsu tasuliste televisiooni saadetele¹⁵.

Innovatsiooni leviku edendamine: uued konkurentsieskirjad tehnosiirde kokkulepete valdkonnas

Märtsis võttis komisjon vastu uued eeskirjad tehnosiirde kokkulepete hindamiseks ELi konkurentsieskirjade alusel. Need hõlmavad tehnosiirde grupierandi läbivaadatud määrust, millega teatavad litsentsilepingud vabastatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 nõuete täitmisest, ning tehnosiirde suuniseid, kus esitatakse täiendavad juhised eeskirjade kohaldamiseks¹⁶. Tehnosiirde grupierandit käsitlev varasem määrus ja suunised asendati uutega alates 1. maist 2014.

¹⁴ Täiendavat teavet Google'iga seotud menetluse kohta saab aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39740

¹⁵ Juhtum AT.40023: Piiriülene juurdepääs tasulise televisiooni saadetele, vt IP/14/15, 13. jaanuar 2014, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-15_en.htm

¹⁶ Komisjoni määrus (EL) nr 316/2014, 21. märts 2014, Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 3 kohaldamise kohta teatavat liiki tehnosiirde kokkulepete suhtes, ELT L 93, 28.3.2014, lk 17, kättesaadav

Litsentsilepingud on majandusele kasulikud mitmel viisil, kuna nad: i) aitavad levitada innovatsiooni; ii) võimaldavad ettevõtjatel pakkuda uusi tooteid ja teenuseid; iii) edendavad jätkuinnovatsiooni; iv) stimuleerivad teadusuuringute ja tehnoloogia-alast tegevust, luues täiendavaid tuluallikaid kulude tagasiteenimiseks. Läbivaadatud kord peegeldab jätkuvalt seisukohta, et enamikul juhtudel litsentsimine soodustab konkurentsi. Uute eeskirjadega pakutakse ettevõtjatele üksikasjalikumaid suuniseid selle kohta, kuidas litsentsida nii, et see stimuleeriks innovatsiooni ja aitaks säilitada ühtsel turul võrdsed tingimused.

3. ENERGIATURGUDE PAREM TOIMIMINE

Energia on kõikide majandussektorite jaoks oluline sisend, mis moodustab ELi leibkondade kuludest märkimisväärse osa. Energiaturud on praegu silmitsi ülimalt oluliste väljakutsetega – turu puudulik integreerimine, kõrged jaehinnad, CO₂-heite vähendamine ja varustuskindlusega seotud probleemid. President Juncker kutsus oma poliitilistes suunistes üles ELi energiapoliitikat Euroopa uue energialiidu loomiseks reformima ja ümber korraldama, keskenduma vajadusele mitmekesistada ELi energiaallikaid, suurendama taastuvate energiaallikate osatähtsust, edendama energiatõhusust ning vähendada mitme ELi liikmesriigi energiasõltuvust. Konkurentsipoliitika aitab kaasa nende eesmärkide saavutamisele.

Avaliku sektori toetuse suunamine energia siseturu tugevdamiseks

Komisjon võttis 2014. aasta aprillis vastu uued suunised keskkonnakaitse- ja energeetikaalase riigiabi kohta,¹⁷ mis jõustusid juulis.

Kliimaeesmärkide ja taristuinvesteeringute toetamine: energia- ja keskkonnalase abi suunised

Uutes suunistes kirjeldatakse, kuidas komisjon hindab liikmesriikide toetusmeetmeid, mille eesmärk on muu hulgas saavutada 2020. aasta kliima- ja energiaeesmärgid ning tegeleda samal ajal turumoonutustega, mis võivad tuleneda näiteks taastuvatest allikatest energia tootmisele antavatest toetustest. Sellega seoses aitavad suunised edendada järkjärgulist üleminekut taastuvenergia turupõhisele toetamisele. Lisaks sisaldavad suunised kriteeriume, mille alusel liikmesriigid võivad vabastada taastuvenergia toetamise rahastamise kohustusest energiamahukad ettevõtjad, kes on rahvusvahelise konkurentsi suhtes eriti tundlikud.

Uued suunised sisaldavad ka kriteeriume, millega tagatakse, et energiataristule antavad toetused tekitaksid võimalikult vähe konkurentsimoontonutusi ja keskenduksid projektidele, millega parandatakse piiriüleseid energiavooge ja edendatakse taristut Euroopa vähemarenenud piirkondades. Üks uuendustest hõlmab ebapiisava tootmisvõimsuse ohu korral piisava elektrienergia tootmise tagamiseks antava abi andmist viisil, mis vähendab turumoonutusi.

Komisjon on lihtsustanud teatavate riigiabimeetmete rakendamise menetlusi, lisades mitu keskkonna- ja energiameetmete liiki läbivaadatud üldise grupierandi määrusesse¹⁸. See lihtsustab ja kiirendab kõnealuste meetmete rakendamist avaliku sektori asutuste poolt, kuna neil ei ole vaja taotleda komisjoni eelnevat heakskiitu. Uus üldise grupierandi määrus hõlmab selliseid meetmeid nagu (teatavatel tingimustel) energiataristule ja hoonete energiatõhususe projektidele antav abi ning taastuvatest energiaallikatest energia tootmiseks, saastatud alade puhastamiseks ning jäätmete ringlussevõtuks ja taaskasutamiseks antav tegevusabi.

aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.093.01.0017.01.ENG ja komisjoni teatis „Suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 kohaldatavuse kohta tehnosiirde kokkulepete suhtes”, ELT C 89, 28.3.2014, lk 3, kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.089.01.0003.01.ENG

¹⁷ Komisjoni teatis „Keskkonna- ja energiaalase riigiabi suunised aastateks 2014–2020”, ELT C 200, 28.6.2014, lk 1, kättesaadav aadressil [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XC0628\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XC0628(01))

¹⁸ Komisjoni määrus (EL) nr 651/2014, 17. juuni 2014, ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks, ELT L 187, 26.6.2014, lk 1, kättesaadav aadressil: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.187.01.0001.01.ENG

Uued keskkonna- ja energiaalase abi suunised ei hõlma tuumaenergiale antavat abi, mida tuleb hinnata otse aluslepingu riigiabi käsitlevate sätete alusel. Komisjon kontrollis Ühendkuningriigi kava, milles käsitletakse riigiabi andmist uue tuumajaama ehitamiseks ja käitamiseks Somerseti krahvkonnas Hinkley Pointis, ja leidis, et see on kooskõlas asutamislepingus sätestatud riigiabieeskirjadega¹⁹. Ühendkuningriik nõustus üksikasjaliku uurimise käigus oluliselt muutma projekti rahastamistingimusi ja tõendas, et riigiabi aitab vähendada tegelikku turutõrget. Seetõttu jääb tuumajaamale antud riigiabi proportsionaalseks taotletava eesmärgiga, ning tagab, et ühtse turu konkurentsimoonutused oleksid võimalikult väikesed.

Taskukohastel energiahindadel ja varustuskindlusel põhineva Euroopa energialiidu loomine

Energiasektoris on konkurentsioiguse täitmise tagamiseks võetud meetmed eelkõige aidanud võidelda kõrgete energiahindadega, keskendudes turu killustatuse ja kuritegeliku või ebaseadusliku käitumisega seotud probleemidele eriti Ida- ja Kesk-Euroopa turgudel. 2014. aasta märtsis võttis komisjon vastu kaks otsust seoses elektribörsidega, mis kujutavad endast organiseeritud turge elektrienergia kauplemiseks ja millel on oluline roll elektrienergia turgude tõhusa toimimise tagamisel.

Esimesel juhul trahvis komisjon kaht elektribörsi, EPEX Spot ja Nord Pool Spot (NPS), kes olid kokku leppinud, et elektrienergia hetketurul kauplemise teenuste pakkumisel Euroopa Majanduspiirkonnas nad omavahel ei konkureeri²⁰. Hetketurul kauplemine tähendab kauplemist lühikeses perspektiivis, näiteks kauplemispäeval või sellele järgneval päeval. Rikkumine toimus aastatel 2011–2012 ja lõppes siis, kui komisjon ja EFTA järelevalveamet korraldasid ettevõtjate valdustes etteteatamata kontrollid.

Teine juhtum käsitles Rumeenia elektribörsi OPCOM. Komisjon trahvis OPCOMi selle eest, et ta kuritarvitas valitsevat seisundit, ei võimaldanud väljaspool Rumeeniat asuvat ELi kauplejatel ühineda Rumeenia elektribörsi hetketuruga ja tekitas rohkem kui viieks aastaks kunstliku sisenemistõkke²¹.

Komisjon saatis 12. augustil vastuväited ettevõtjale Bulgarian Energy Holding (BEH), mille kohaselt kõnealust ettevõtet kahtlustatakse turgu valitseva seisundi kuritarvitamises elektrienergia hulgimüügiturul²². Komisjon väljendas muret selle üle, et Bulgaaria turgu valitsev elektriettevõtja BEH, mis on vertikaalselt integreeritud ja kuulub riigi omandisse, võib takistada konkurentsi Bulgaaria elektrienergia reguleerimata hulgimüügiturul, kehtestades territoriaalseid piiranguid punktides, kus BEHi tarnitavat elektrit võib edasi müüa. Kui selline käitumine tõepoolest kinnitust leiab, on võimalik, et see moonutab elektrienergia jaotamist ühtse turu piires, mõjutab elektriturgude likviidsust ja tõhusust ja löi kunstlikud kaubandustõkked Bulgaaria ja teiste liikmesriikide vahel.

Komisjon on algatanud eraldi uurimise selle kohta, kas ettevõtja BEH, tema gaasitarnelega tegelev tütarettevõtja Bulgargaz ja gaasitaristu haldamisega tegelev tütarettevõtja

¹⁹ Juhtum SA. 34947: *Hinkley Point C tuumaelektrijaamale antav abi*, vt IP/14/1093, 8. oktoober 2014, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1093_en.htm

²⁰ Juhtum AT. 39952: *Elektribörsid*, komisjoni otsus, 5. märts 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39952

²¹ Juhtum AT. 39984: *OPCOM / Rumeenia elektribörs* komisjoni otsus, 5. märts 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39984

²² Juhtum AT. 39767: *BEH elektrienergia*, vt IP/14/922, 12. august 2014, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-922_en.htm

Bulgastransgaz piiravad konkurentide juurdepääsu Bulgaaria peamisele gaasitaristule, mis on vastuolus ELi konkurentsieeskirjadega²³.

Komisjon jätkas ka ettevõtja Gazprom tegevuse uurimist seoses hinnakujunduse ja turgude võimaliku jaotamisega Kesk- ja Ida-Euroopast pärit gaasi tarnimisel²⁴. Ühe käimasoleva uurimise raames vaadeldakse võimalikku ebaseaduslikku tegevust seoses teabeagentuuri Platts kehtestatud nafta- ja biokütuse hinnavõrdlusnäitajatega²⁵.

Komisjon hoiab energiaturul jätkuvalt silma peal, kasutades ka riigiabi ja koondumise kontrolli vahendeid. Komisjon tagab eelkõige, et tooraineturu mõjukad ettevõtjad ei püüa integreeruda lõpptooteturile ja tugevdada seeläbi liigselt oma kontrolli väärtusahela üle. Näiteks uuriti põhjalikult ehitusvaldkonna haldus- ja hooldusteenuste osutaja Dalkia kavandatavat omandamist Prantsusmaa elektriturgu valitseva ettevõtja EDF poolt. Komisjon kiitis selle tingimusteta heaks pärast seda, kui ta oli veendunud, et EDF ei kasuta oma valitsevat seisundit elektrienergia tarnimise turul hoone haldamise ja hooldusega seotud turgudel²⁶. Riigiabi valdkonnas kiitis komisjon 2014. aasta juulis heaks Ühendkuningriigi meetme, mille kohaselt piisav elektritootmine saavutatakse kogu turgu hõlmava võimsuse tagamise mehhanismi abil²⁷.

4. ÕIGLASEMA JA LÄBIPAISTVAMA FINANTSSEKTORI LOOMINE MAJANDUSKASVU TOETAMISEKS

Konkurentsialaste õigusaktide täitmisele pööramine finantsteenuste sektoris on olnud komisjoni prioriteet kriisi puhkemisest alates. Palju tööd on tehtud selleks, et tõhustada panganduse õigusakte ja järelevalvet ning tagada, et pangandussektor toimiks korrektselt rahaliste vahendite pakkumisel majandustegevuse jaoks. Konkurentsipoliitika mängib läbipaistvama ja stabiilsema finantsüsteemi loomisel olulist rolli.

Tugevam ja stabiilsem pangandussektor, mis aitab elavdada majandust

Selleks et leida lahendus euroala finantsstabiilsuse taastamiseks, lõi komisjon 2012. aastal pangandusliidu.

Pangandusliidu loomine

2014. aastal saavutati märkimisväärset edu. Alates 4. novembrist 2014 on täielikult tööle hakanud euroala pankade ühtne järelevalvemehhanism. Ühtne järelevalvemehhanism on uus süsteem, mille raames teostatakse järelevalvet nii euroala liikmesriikide kui ka kõikide pangandusliiduga ühinenud riikide pangandussektori üle. Ühtse järelevalvemehhanismi eesmärk on kontrollida, et pangad täidaksid ELi pangandusalaseid eeskirju ja hakata probleemidega võimalikult vara tegelema. Euroopa Keskpang teostab otseselt järelevalvet 120 suurima pangagrupi üle, kellele kuulub 82 % euroala pangandussektori varadest. Ülejäänud pankade tegevust jälgivad riiklikud järelevalveasutused tihedas koostöös Euroopa Keskpangaga. Ühtse järelevalvemehhanismi raames korraldati põhjalik hindamine, mis hõlmas varade kvaliteedi läbivaatamist ja stressitesti (test toimus Euroopa

²³ Juhtum AT. 39849: *BEH gaas*, vt IP/13/656, 5. juuli 2013, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-656_en.htm

²⁴ Juhtum AT. 39816: *Tooraineturu gaasitarne Kesk- ja Ida-Euroopas*, vt IP/12/937 4. september 2012, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-937_en.htm?locale=en

²⁵ Juhtum AT. 40054: *Nafta- ja biokütuseturud*, vt MEMO/13/435, 14.05.2013, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-435_en.htm ja MEMO/14/581, 9. oktoober 2014, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-581_en.htm

²⁶ Juhtum M. 7137: *EDF/Dalkia en France*, komisjoni otsus, 25. juuni 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=2_M_7137

²⁷ Juhtum SA. 35980: *Ühendkuningriik – Ühendkuningriigi võimsuse tagamise turg*, vt IP/14/865, 23. juuli 2014, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-865_en.htm

Pangandusjärelevalve (EBA) juhtimisel), et saada täielik ülevaade tulevikus mehhanismi järelevalve all tegutsevatest pankadest

Ühtne järelevalvemehhanism ja ühtne kriisilahendusmehhanismi (SRM) on ELi pangandusliidu kaks tugisammast. Euroopa Parlament võttis kriisilahendusmehhanismi loomist käsitleva määruse vastu 2014. aasta aprillis. Määrus, mida kohaldatakse nii euroala kui ka teiste pangandusliiduga ühineda soovivate riikide suhtes, jõustus 1. jaanuaril 2015. Ühtne kriisilahendusmehhanism täiendab ühtset järelevalvemehhanismi ja tagab, et kui pank, mille suhtes kohaldatakse ühtset järelevalvemehhanismi, satub tõsistesse raskustesse, on asjaomase panga tegevust võimalik tõhusalt juhtida nii, et sellega seotud kulud oleksid maksumaksjate ja reaalmajanduse jaoks võimalikult väikesed. Riigiabi eeskirju kohaldatakse nii kriisilahendusmehhanismi raames kui ka sellest väljaspool, ja see hõlmab muu hulgas ka riiklike kriisilahendusfondide ja tulevikus loodava ühtse kriisilahendusfondi kasutamist selleks, et tagada ühtsel turul võrdne kohtlemine ja võrdsed võimalused.

Riigiabi kontroll jätkas tööd, et tagada ühtne poliitiline vastus rahaprobleemidele ja anda võimalikult suur panus konkurentsimoonutuste piiramiseks ühtsel turul, vähendades samal ajal maksumaksjate raha kasutamist vajaliku miinimumini.

2014. aastal võttis komisjon vastu mitmeid otsuseid nii konkreetsete pankade kui ka tagatis- ja likviidsustoetust käsitlevate kavade kohta. Lisaks jätkas komisjon mitmesuguste arengupankade hindamist, mille tähtsus on kommertspankadele kriisijärgselt seatud laenupiirangute tõttu üha kasvanud. Riigiabi eeskirjade eesmärk on tagada, et arengupangad täidaksid oma ülesannet toetada ELi majanduskasvu tegevuskava, ilma et see moonutaks põhjendamatult konkurentsi. Nii näiteks andis komisjon heakskiidu British Business Banki (BBB) integreeritud üksusele, mis haldab VKEde juurdepääsu Ühendkuningriigi rahastamisprogrammidele²⁸. Portugali puhul kiitis komisjon heaks arenguabi finantseerimise asutuse (Instituição financeira de Desenvolvimento, IFD)²⁹ loomise ja selle tegevuse esimese etapi. IFD hakkab haldama ja suunama Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide (ESIF) poolt 2014.–2020. aasta rahastamisperioodiks Portugalile eraldatud vahendeid ja ESIFi rahastatavate programmidega seotud hüvitisi.

Riigiabi kontroll on eriti asjakohane seoses majandus- ja finantsprogrammide kohaldamisega Kreekas, Küprosel ja Portugalis (Portugali programm lõppes mais), samuti Iirimaal ja Hispaanias, kes said rahalist abi kuni 2013. aastani.

Läbipaistvuse suurendamine finantsinstrumentide turgudel: Täitemeetmed ja õigusosalaseid edusammud

Oktoobris võttis komisjon vastu kaks olulist kartellidega seotud otsust Šveitsi frangi intressimäära tuletisinstrumentide kohta. Ühes otsuses käsitleti kaht panka, RBS ja JP Morgan, kes osalesid ebaseaduslikus kahepoolses kartellis, mille eesmärk oli mõjutada Šveitsi frangi LIBORI intressimäära võrdlusalust 2008. aasta märtsist kuni 2009. aasta juulini³⁰. Komisjon määras neile kokku ligi 62 miljoni euro suuruse trahvi. Teises otsuses määrati pankadele RBS, UBS, JP Morgan ja Crédit Suisse kokku 32 miljoni suurune trahv, kuna nad olid moodustanud kartelli Šveitsi frangi intressimäära tuletisinstrumentide ostu-müügi noteeringute vahe mõjutamiseks Euroopa Majanduspiirkonnas³¹. Pangad nõustusid mõlemal

²⁸ Juhtum SA.36061: *UK Business Bank*, komisjoni otsus, 15. oktoober 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_36061

²⁹ Juhtum SA.37824: *Portuguese Development Financial Institution*, komisjoni otsus, 28. oktoober 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_37824

³⁰ Juhtum AT.39924: *Šveitsi frangi intressimäära tuletisinstrumentid*, komisjoni otsus, 21. oktoober 2014, vt IP/14/1189, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1189_en.htm

³¹ Juhtum AT.39924: *Šveitsi frangi intressimäära tuletisinstrumentid*, komisjoni otsus, 21. oktoober 2014, vt IP/14/1190, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1190_en.htm

juhul kokkuleppemenetlusega. Komisjon on vastu võtnud veel kaks kartellidega seotud otsust, milles käsitletakse võrdlusalustega manipuleerimist 2013. aastal³².

Maikuu võeti finantssektori reguleerimise valdkonnas vastu finantsinstrumentide turgude direktiiv³³) ja finantsinstrumentide turgude määrus³⁴. Kõnealused meetmed on osa ELi finantsregulatsiooni tegevuskavast, mille eesmärk on reformida ELi finantssektorit ja täita G20 kohtumisel võetud kohustus tegeleda finantssüsteemi vähem reguleeritud osadega. Uute eeskirjade eesmärk on muuta finantsturud tõhusamaks, paindlikumaks ja läbipaistvamaks. Kõnealused eeskirjad aitavad suurendada konkurentsi finantsinstrumentidega kauplemisel ja nende kliirimisel, kehtestades kogu ELis ühtlustatud mittediskrimineeriva juurdepääsukorra kauplemiskohtadele, kesksetele vastaspooltele ning kliirimiseks ja kauplemiseks vajalikele võrdlusalustele.

Ausa konkurentsi edendamine maksektoris, et tuua kasu Euroopa tarbijatele

Kaardimaksud mängivad nii tavapäraste, piiriüleste kui ka internetiostude puhul tähtsat rolli. Euroopa tarbijad ja ettevõtjad teevad üle 40 % mittediskrimineerivatest maksetest maksekaartide abil. Seega võib konkurentsi moonutamine kaardimaksude vallas takistada ühtse turu toimimist ja teha Euroopa tarbijatele märkimisväärset kahju. Konkurentsiõiguse täitmise tagamise raames jätkati võitlust mitmepoolsetel vahendustasudel põhinevate konkurentsiõiguste ärimudelitega. Vahendustasud on pankadevahelised tasud, mida jaemüüjate pangad (vastuvõtavad pangad) maksavad kaardiomanike pangale (väljaandvale pangale). Vastuvõtavad pangad kannavad need tasud tavaliselt üle jaemüüjatele ja need omakorda kannavad kõnealused tasud üle oma klientidele, kehtestades kaupadele ja teenustele kõrgemad hinnad.

Veebruaris muutis komisjon õiguslikult siduvaks ettevõtja Visa Europe võetud kohustused, mille kohaselt vähendatakse märkimisväärselt mitmepoolseid vahendustasusid krediitkaardiga maksmisel ning reformitakse oma eeskirju, et edendada piiriülest konkurentsi³⁵. Mitmepoolsete vahendustasude ülempiiriks kehtestati erakliendi krediitkaarditehingute puhul 0,3 %, mis tähendab tasude vähenemist 40–60 % võrra³⁶. Peale selle võttis Visa Europe kohustuse vähendada piiriüleseid pankadevahelisi tasusid (krediitkaarditehingute puhul 0,3 % ja deebetkaarditehingute puhul 0,2 %), kui vastuvõttev pank pakub oma teenuseid teistes riikides. Praeguse süsteemi järgi peavad nad riigis, kus nad oma teenuseid pakuvad, kohaldama kohalikke maksumäärasid, millega näis kaasnevat ühtse turu kunstlik jagamine. Komisjon jätkab ettevõtjate Visa Inc. ja Visa International vastu algatatud menetlust piirkondadevaheliste (rahvusvaheliste) pankadevaheliste tasude osas, mida kohaldatakse juhul, kui väljastpoolt Visa

³² 2013. aasta detsembris määras komisjon kaheksale pangale kokkuleppemenetluse raames kokku 1,7 miljardi euro eest trahve seoses osalemisega tuletisinstrumentide turul tegutsevates kartellides. Lisaks selle algatas komisjon 2013. aasta märtsis menetluse pankade Crédit Agricole, HSBC ja JP Morgan suhtes, keda kahtlustatakse euro intressimääratuletiste kartellis osalemises. Kõnealuste äriühingute puhul jätkatakse uurimist standardmenetluse alusel. Komisjon saatis 20. mail 2014 kolmele pangale vastuväited.

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/65/EL, 15. mai 2014, finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse direktiive 2002/92/EÜ ja 2011/61/EL, ELT L 173, 12.6.2014, lk 349, kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.173.01.0349.01.ENG

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 600/2014, 15. mai 2014, finantsinstrumentide turgude kohta ning millega muudetakse määrust (EL) nr 648/2012, ELT L 173, 12.6.2014, lk 84, kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014R0600>

³⁵ Juhtum AT.39398: *Visa MIF*, komisjoni otsus, 26. veebruar 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/39398/39398_9728_3.pdf

³⁶ 2010. aasta detsembris muutis komisjon õiguslikult siduvaks ettevõtja Visa Europe võetud kohustused vähendada deebetkaartidega seotud mitmepoolseid vahendustasusid ja kehtestada mitmesuguseid läbipaistvuseeskirju. Nende kohustuste kehtivus lõppes 2014. aasta detsembris.

Europe'i territooriumi pärit kaardiomanik kasutab oma Visa krediitkaarti ostude tegemiseks Euroopa Majanduspiirkonnas. Need tasud on kehtestanud Visa Inc. ja Visa International, mitte aga Visa Europe.

Komisjon uurib praegu ka MasterCardi piirkondadevahelisi (rahvusvahelisi) pankadevahelisi tasusid ja piiriülese vastuvõtmisega seotud eeskirju. Samal ajal töötasid nõukogu ja parlament õigusaktidega, et luua selgust tasumudelite, äritegevuseeskirjade ja pangandusväliste finantsasutuste turule sisenemise lihtsustamise vallas komisjoni kahe ettepaneku alusel: esiteks ettepanek kaardipõhiste maksete vahendustasusid käsitleva määruse³⁷ kohta ja teiseks ettepanek makseteenuste direktiivi läbivaatamise kohta³⁸. Pärast seda, kui Euroopa Parlament oli aprillis vastu võtnud aruanded mõlema ettepaneku kohta, võttis nõukogu 2014. aasta lõpus mõlema teksti suhtes vastu üldise lähenemisviisi.

Konkurentsioiguse täitmise tagamisega seotud kohtupraktika: MasterCardi käsitlev otsus

Septembris andis Euroopa Kohus kinnituse komisjoni poolt MasterCardi kohtuasjas (kohtuasi C-382/12P) vastu võetud otsuse kohta. Euroopa Liidu Kohus kinnitas, et mitmepoolsed vahendustasud kujutasid endast konkurentsipiirangut, mis on vastuolus ELi konkurentsieeskirjadega. Otsus on eriti oluline, kuna sellega tunnustatakse komisjoni ja riiklike konkurentsiasutuste rohkem kui 20 aastat kestnud jõupingutusi hästitoimiva maksekaartide turu loomiseks ELis ja kinnitatakse, et mitmepoolsete vahendustasude kehtestamine kuulub konkurentsieeskirjade kohaldamisalasse.

5. EUROOPA TÖÖSTUSE KONKURENTSIVÕIME SUURENDAMINE

Konkurentsipoliitika ja tööstuspoliitika on ühe medali kaks külge: mõlemad aitavad muuta Euroopa ettevõtted tõhusamaks ja valmistada neid ette toimetulekuks kodumaise ja ülemaailmse konkurentsiga.

Avaliku sektori vahendite kasutamine ELi majanduskasvupotentsiaali suurendamiseks: riigiabi ajakohastamise algatus

Jaanuaris võeti vastu uued riskikapitali investeringuid käsitlevad riigiabisuunised, millega ELi riikidele antakse paremad vahendid, et lihtsustada Euroopa VKEd ja keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate juurdepääsu rahastamisele juba varases arenguetapis³⁹. Uued suunised pakuvad liikmesriikidele täiendavaid võimalusi riigiabi andmiseks ja uusi rahastamisvahendeid, hõlmates samas ka turu tegelikku olukorda kajastavaid rangemaid nõudeid. Riskifinantseerimissuunised on osa riigiabi ajakohastamise algatusest⁴⁰ riigiabi ulatusliku kontrollimise reformi valdkonnas, mille eesmärk on edendada majanduskasvu ja muude ühist huvi pakkuvate eesmärkide saavutamist.

Nende eesmärkide hulka kuulub ka teadusuuringute ja innovatsiooni edendamine, kuid väga uuenduslike projektidega kaasneb sageli suur risk ja nende rakendamine võib puuduliku rahastamise tõttu pooleli jääda. Mais võttis komisjon vastu uued eeskirjad, et hõlbustada

³⁷ Komisjoni ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kaardipõhiste maksetehingute vahendustasude kohta, COM(2013) 550 (final), 2013/0265 (COD), 24. juuli 2013, kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2013:0550:FIN:EN:HTML>

³⁸ Komisjoni ettepanek: Direktiiv makseteenuste kohta siseturul, COM(2013) 547 (final), 24. juuli 2013, kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1427290049713&uri=CELEX:52013PC0547>

³⁹ Komisjoni teatis „Suunised riskifinantseerimisinvesteringute edendamiseks antava riigiabi kohta”, ELT C 19, 22.1.2014, lk 4, kättesaadav aadressil [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XC0122\(04\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XC0122(04))

⁴⁰ Täieliku ülevaate saamiseks vt http://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/index_en.html

teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni toetamist⁴¹. Uus raamistik aitab vältida võimalikke rahastamispuudujääke, soodustab avalike ressursside arukamat kasutamist ning vähendab bürokraatiat, pakkudes võimalust kohaldada sellise abi suhtes enamikul juhtudel grupierandit. Ka ökoinnovatsiooniprojektidega püütakse tavaliselt vähendada kahekordset turutõrget, mis on seotud innovatsiooniriski ja projekti keskkonnaaspektiga. Sellised investeeringud võivad saada suuremat toetust ning uutes keskkonna- ja energeetikaabisuunistes kohaldatakse seda võimalust eelkõige ressurssitõhususe meetmete suhtes.

Suurte ja riskantsete piiriüleste projektide (näiteks suuremahulise taristu ehitamine ja muude mahukate projektide rakendamine) puhul võib rahastamine taaskäivitada investeeringud, edendada majanduskasvu ja uute töökohtade loomist ning suurendada ELi konkurentsivõimet. Komisjon võttis riigiabi ajakohastamise raames vastu teatise Euroopa ühiseid huve teenivate oluliste projektide kohta,⁴² mis pakub liikmesriikidele uusi võimalusi selliste projektide rahastamiseks, kus võib osutada vajalikuks teha sektoriülest koostööd ELi tasandil.

Novembris teatas president Juncker Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi loomisest,⁴³ mille eesmärk on kasutada 315 miljardi eurot investeeringute edendamiseks Euroopas. Selleks et investeeringute mõju oleks võimalikult suur, määrab komisjon kindlaks riigiabi hindamise põhimõtted, millele projekt peab fondist toetuse saamiseks vastama⁴⁴. Kui projekt vastab eespool nimetatud kriteeriumidele ja saab Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist toetust, hinnatakse mis tahes täiendavat riiklikku toetust riigiabi lihtsustatud ja kiirendatud hindamismenetluse raames, mille käigus komisjon kontrollib täiendavalt vaid avaliku sektori toetuse proportsionaalsust (ülemäärase hüvituse puudumine).

2014. aastal viis komisjon lõpule ka raskustes olevate mittefinantsettevõtete päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi suuniste⁴⁵ läbivaatamise. Uute suuniste eesmärk on tagada, et vahendeid kasutatakse tõhusamalt, et need põhjustaksid vähem turumoonutusi, ja et riigiabi antakse ainult juhul, kui seda on tõesti vaja.

⁴¹ Komisjoni teatis „Teadus- ja arendustegevuseks ning innovatsiooniks antava riigiabi raamistik”, ELT C 198, 27.6.2014, lk 1, kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.198.01.0001.01.ENG

⁴² Komisjoni teatis „Kriteeriumid, mis võimaldavad analüüsida üleeuroopalise tähtsusega projektide elluviimise toetamiseks antava riigiabi kokkusobivust siseturuga”, ELT C 188, 20.6.2014, lk 4, kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.188.01.0004.01.ENG

⁴³ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Keskpangale, Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ning Euroopa Investeeringupangale „Stabiilsuse ja kasvu pakti kehtivate nõuete paindlikum kasutamine”, COM(2014) 903 (final), 26.11.2014, kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1427812242523&uri=CELEX:52014DC0903> ja ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1291/2013 ja (EL) nr 1316/2013, COM(2015)10 (final), 2015/0009 (COD), 13.1.2015, kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1427812320943&uri=CELEX:52015PC0010>

⁴⁴ Selleks et kõnealuse algatuse alusel toetatavad taristu- ja projektiinvesteeringud oleksid kooskõlas riigiabi eeskirjadega, peaksid asjaomased projektid keskendumata rahuldamata vajadustele (need ei tohiks dubleerida olemasolevat taristut), tagama erasektorist pärit rahaliste vahendite kaasamise võimalikult suures ulatuses ning vältima erasektorist rahastatavate projektide väljatõrjumist. Selleks et vältida sisenemistõkete loomist, peaksid toetatavad projektid üldjuhul olema õiglastel, mõistlikel ja asjakohastel tingimustel kättesaadavad kõikidele kasutajatele, sealhulgas konkureerivatele ettevõtjatele.

⁴⁵ Komisjoni teatis „Suunistes raskustes olevate mittefinantsettevõtete päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta”, (ELT C 249, 31.7.2014, lk 1), kättesaadav aadressil http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.249.01.0001.01.ENG

Selle tagamiseks, et uued suunised täidaksid oma eesmärgi, on ka riigiabi ajakohastamise raames rõhutatud valdkondadevahelisi põhimõtteid ja tavasid. Liikmesriigid saavad parema ülevaate sekkumisega seotud kuludest ja tuludest tänu sellele, et üldise grupierandi määrase reguleerimisalasse kuuluvate teatavate suurte abikavade ja uute suuniste alusel teatatud abikavade suhtes hakatakse kohaldama järeelhindamise nõuet. Rangemaks muudeti ka läbipaistvuse tagamise nõue.

Uus üldine grupierandi määrus majanduskasvu soodustavate abimeetmete toetamiseks

Riigiabi ajakohastamise algatuse puhul on olulisel kohal üldise grupierandi läbivaadatud määrus, mis annab liikmesriikidele suuremad võimalused abimeetmete väljatöötamiseks ja rakendamiseks. Liikmesriikidel on alates 1. juulist 2014 võimalus pakkuda mitmekesisemaid ja mahukamaid abimeetmeid, ilma et nad peaksid komisjoni neist eelneva loa saamiseks teavitama. Eelduste kohaselt peaks uus üldise grupierandi määrus hõlmama ligikaudu kaht kolmandikku abisummadest, mis tagab kiirema juurdepääsu siseturuga kokkusobivaks peetavale abile.

Kartellidevastane võitlus ja ühinemistest tulenevate konkurentsivõimekahjustuste vältimine: vahendid, millega tagatakse tööstussektori juurdepääs õiglase hinnaga sisenditele

Õigesti suunatud riiklik abi võib aidata kõrvaldada turutõrkeid, kuid sama oluline, on juurdepääs õiglase hinnaga sisenditele, eelkõige ülemaailmse konkurentsi tingimustes. Kartellid tegelevad sageli vahesaadustega, mis võivad olla tööstuse jaoks olulised sisendid ja mõjutada seeläbi Euroopa tööstuse konkurentsivõimet. Konkurentsialaste õigusaktide täitmise tagamise raames võeti 2014. aastal vaatluse alla mitu sellist kartelli.

2014. aastal määras komisjon pärast 2013. aasta juhtmeköidiste juhtumit⁴⁶ trahvi kahele autovaruosade sektoris tegutsenud kartellile. Jaanuaris määras komisjon kokku 114 miljoni euro suuruse trahvi ettevõtjatele Vita, Carpenter, Recticel ja Eurofoam, kes on madratsites, diivanites ja autoistmetes kasutatava elastse polüüretaanvahu juhtivad tootjad⁴⁷. Märtsis määrati kahele Euroopa ettevõtjale (SKF ja Schaeffler) ning neljale Jaapani äriühingule (JTEKT, NSK, NFC ja NTN, kellel on Prantsusmaal tütarettevõtja NTN-SNR) kokku 953 miljoni euro suurune trahv kartelli moodustumise eest autolaagrite turul⁴⁸. Autode, veoautode ja autoosade tootjaid kasutavad autolaagreid selleks, et vähendada sõiduki sees asuvate liikuvate osade vahelist hõõrdumist.

Aprillis tegi komisjon kindlaks, et ettevõtjad Ervin, Winoa, Metalltechnik Schmidt ja Eisenwerk Würth osalesid kartellis, et kooskõlastada terasabraseeride hindu Euroopas, ja määras neile kokku üle 30 miljoni euro suuruse trahvi⁴⁹. Terasabraseerid on lahtised teraseosakesed, mida kasutatakse terase-, mootorsõiduki-, metallurgia- ja naftakeemiatööstuses metallist pindade puhastamiseks ja tugevdamiseks.

Komisjon määras kokku ligi 302 miljoni euro eest trahve ka maa- ja veealuseks kasutamiseks ettenähtud kõrgepinge-elektrikaableid tootvale 11 ettevõtjale, kes jagasid omavahel nii turgu

⁴⁶ Juhtum AT. 39748: *Autotööstuse juhtmeköidised*, komisjoni otsus, 10. juuli 2013, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39748

⁴⁷ Juhtum AT. 39801: *Poliüretaanvaht*, komisjoni otsus, 29. jaanuar 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39801

⁴⁸ Juhtum AT. 39922: *Autolaagrid*, komisjoni otsus, 19 märts 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39922

⁴⁹ Juhtum AT. 39792: *Terasabraseerid*, komisjoni otsus, 2. aprill 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39792

kui ka kliente⁵⁰. Kõrgepinge-elektrikaableid kasutatakse elektrienergia edastamiseks ja jaotamiseks ning need paigaldatakse kas maa või vee alla. Tavaliselt kasutatakse neid tootmisvõimsuse (eelkõige taastuvatel energiaallikatel põhineva tootmisvõimsuse) ühendamiseks elektrivõrku või ühenduse loomiseks eri riikide elektrivõrkude vahel. Seega on kõnealuste kaablite hinnal elektritarbijatele otsene mõju.

Septembris määras komisjon trahvi ettevõtjatele Infineon, Philips, Samsung ja Renesas (Hitachi ja Mitsubishi ühissettevõtte) osalemise eest kogu EMPd hõlmavas kiipkaardi kiipide kartellis⁵¹. Kiipkaardi kiipi kasutatakse mobiiltelefoni SIM-kaartide, pangakaartide, isikutunnistuste ja passide, tasulise televisiooni kaartide ja paljude muude rakenduste puhul. Komisjon määras neile kokku ligi 138 miljonit euro suuruse trahvi.

Praegu on käimas oluline uurimine veoautode sektoris. Komisjon tunneb muret selle üle, et teatavad raskeveokite ja keskmise suurusega veoautode tootjad on kokku leppinud või kooskõlastanud oma hinnakäitumise Euroopa Majanduspiirkonnas. Komisjon saatis novembris kolmele asjaga seotud ettevõtjale vastuväited⁵².

Peale selle takistab ELi konkurentsieeskirjade täitmise tagamine turgu valitsevatel ettevõtjatel konkurente turult väljajätmist, mis on eriti oluline väiksemate osalejate, näiteks väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate jaoks. Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate puhul võib kasu olla ka erisätetest, mille puhul võetakse arvesse nende iseärasusi ja olulist panust majanduskasvu ja töökohtade loomisse. Juunis võttis komisjon vastu vähetähtsaid kokkuleppeid käsitleva teatise (*de minimis*)⁵³ läbivaadatud versiooni, millega nähakse ette erand (*safe harbour*) seoses lepingutega, mis esi sisalda rangeid konkurentsipiiranguid ning mille osalised on ettevõtjad, kes jäävad allapoole teatavat turuosakünnist. Sellised lepingud ei tohiks konkurentsile märgatavat mõju avaldada. Selleks et äriühingutel oleks lihtsam hinnata, kas vähetähtsaid kokkuleppeid käsitlevas teatises kindlaksmääratud erandi kasutamine on konkreetse kokkuleppe puhul kasulik või mitte, on komisjon avaldanud vastavad suunised.

Samuti on komisjon jälginud, et oluliste sisendtoodete tootjatel ei avaneks võimalust tõsta ühinemiste abil hindu konkurentsivõimelisest tasemest kõrgemale. Komisjon kiitis pärast põhjalikku uurimist heaks ülimalt kontsentreeritud PVC-toodete turul tegutsevate ettevõtjate INEOS ja Solvay kavandatava ühinemise, lisades samas tingimuse, et pooled peavad loovutama olulise osa tootmisvaradest konkurendile⁵⁴.

6. RIIGIABI KONTROLL, MIS AITAB TAGADA KÕIGILE ÕIGLASE MAKSUKOORMUSE

ELis moodustab maksutulu ligikaudu 90 % kogu valitsussektori tulust⁵⁵. Praeguses majandusolukorras on varasemast veelgi olulisem, et kõik maksumaksjad täidaksid oma

⁵⁰ Juhtum AT.39610: *Elektrikaablid*, komisjoni otsus, 2 aprill 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39610

⁵¹ Juhtum AT.39574: *Kiipkaardi kiibid*, komisjoni otsus, 3. september 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=1_39574

⁵² Juhtum AT.39824: *Veoadud*, vt IP/14/2002, 20. november 2014, kättesaadav aadressil http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-2002_en.htm

⁵³ Komisjoni teatis vähetähtsate kokkulepete kohta, mis ei piira märgatavalt konkurentsi Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaselt (*de minimis*), ELT, C 291, 30.8.2014, lk 1, kättesaadav aadressil [http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XC0830\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XC0830(01))

⁵⁴ Juhtum M.6905: *Ineos/Solvay/JV*, komisjoni otsus, 8. mai 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=2_M_6905

⁵⁵ Allikas: Eurostat.

kohust. Õiglane maksukonkurents on väga oluline ka ühtse turu terviklikkuse tagamisel ja võrdsete võimaluste säilitamisel Euroopa ettevõtjate hulgas. President Junckeri poliitilistes suunistes on öeldud: „kuigi ma pean õigeks, et liikmesriigid vastutavad oma maksusüsteemide eest, peaksime suurendama pingutusi võitluses maksudest kõrvalehoidumise ja maksupettuste vastu nii, et kõik annaksid oma võrdse panuse”.

Euroopa Liidul puudub otsene kontroll liikmesriikide maksusüsteemide üle, kuid tal on õigus uurida, kas teatavad maksusüsteemid kujutavad endast ettevõtjatele selektiivseid maksusoodustusi andes ebaseaduslikku riigiabi või mitte. Komisjon on riigiabi raamistiku põhjal tõstatanud küsimuse, kas teatavate rahvusvaheliste suurkontsernide poolt agressiivse maksuplaneerimise kontekstis kohaldatavad maksutavad on siseturuga kokkusobivad või mitte.

Agressiivne maksuplaneerimine on mõne maksusüsteemi tehnilise iseärasuse või maksusüsteemide erinevuste ära kasutamine maksukohustuse vähendamiseks. Agressiivset maksuplaneerimist võib esineda mitmel kujul, sealhulgas individuaalse eelotsusena. Eelotsused iseenesest probleeme ei tekita – need on maksuametite kirjalikud hinnangud, kus vastuseks konkreetsele ettevõtja taotlusele selgitatakse tulevikus sooritatava toiminguga tulumaksuga maksustamise korda.

Eelotsuseid kasutatakse eelkõige siirdehindadega seotud kokkulepete kinnitamiseks. Siirdehinnad on hinnad, mida ühe kontserni eri üksused rakendavad omavahelistes äritehingutes, eelkõige hinnad, mille kontserni üks üksus on kehtestanud sama kontserni teisele üksusele tarnitavate kaupade või teenuste suhtes. Sel viisil mõjutavad siirdehinnad maksustatava kasumi jaotamist ühe ja sama kontserni eri riikides asuvate tütarettevõtjate vahel.

Sellised eelotsused, mis sisaldavad vaid selgitusi üldeeskirjade kohaldamise kohta konkreetsete juhtumite suhtes, üldjuhul probleeme ei tekita. Ent kui eelotsuseid kasutatakse valikulise eelise andmiseks teatavale äriühingule või kontsernile, võivad need kujutada endast riigiabi. Kui üksusele makstav tasu ei põhine turul valitsevatel tavapärastel konkurentsitingimustel, võib see kontserni kui terviku jaoks tähendada väiksemat maksustatavat kasumit. Muud äriühingud, kes ostaksid ja müüksid kaupu või teenuseid turul, mitte aga kontserni sees, satuksid seetõttu ebasoodsasse olukorda.

Komisjon algatas juunis ametliku uurimise järgmise kolme juhtumi suhtes: ettevõtja Apple (Iirimaa),⁵⁶ ettevõtja Starbucks (Madalmaad)⁵⁷ ja ettevõtja Fiat Finance & Trade (Luksemburg)⁵⁸. Oktoobris algatati uurimine ettevõtja Amazon (Luksemburg) suhtes⁵⁹. Komisjon tõstatab küsimuse, kas konkreetset eelotsused kujutavad endast Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 1 kohast riigiabi või mitte. Komisjon kavatseb paralleelselt

⁵⁶ Juhtum SA. 38373: Väidetav riigiabi ettevõtjale Apple, komisjoni otsus ametliku uurimismenetluse algatamise kohta, 11. juuni 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_38373

⁵⁷ Juhtum SA. 38374: Väidetav riigiabi ettevõtjale Starbucks, komisjoni otsus ametliku uurimismenetluse algatamise kohta, 11. juuni 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_38374

⁵⁸ Juhtum SA. 38375: Väidetav riigiabi ettevõtjale FFT, komisjoni otsus ametliku uurimismenetluse algatamise kohta, 11. juuni 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_38375

⁵⁹ Juhtum SA. 38944: Väidetav riigiabi ettevõtjale Amazon – Luksemburg, komisjoni otsus ametliku uurimismenetluse algatamise kohta, 7. oktoober 2014, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_38944

nelja eespool nimetatud ametliku uurimismenetlusega jätkata eelotsuste ulatuslikumat uurimist, mis praeguseks hõlmab kõiki liikmesriike.

7. KONKURENTSIKULTUURI EDENDAMINE EL-IS JA SELLEST VÄLJASPOOL

Konkurentsikultuuri edendamine aitab otseselt kaasa turgude paremale toimimisele, millest saavad kasu nii tarbijad kui ka ettevõtjad. Sel eesmärgil edendab komisjon konkurentsiametite lähendamist ja koostööd nii ELis kui ka kogu maailmas.

Kümme aastat kartellidevastast võitlust määruse nr 1/2003 alusel: kokkuvõte ja tulevikuväljavaated

Kümme aastat tagasi võttis komisjon vastu määruse nr 1/2003,⁶⁰ millega uuendati põhjalikult ELi konkurentsieeskirjade kohaldamise menetlust, eelkõige ELi toimimise lepingu artiklite 101 ja 102 puhul. Lisaks sellele, et kõnealuse määrusega loodi konkurentsioiguse täitmise tagamise süsteem, mis põhineb ELi konkurentsieeskirjade otsesel ja täielikul kohaldamisel, anti Euroopa Komisjoni kõrval ka liikmesriikide konkurentsiasutustele ja kohtutele õigus kohaldada kõiki ELi konkurentsieeskirjade aspekte.

Juulis võttis komisjon vastu teatise „Kümme aastat kartellidevastast võitlust määruse nr 1/2003 alusel – saavutused ja tulevikuväljavaated”⁶¹. Teatises antakse ülevaade konkurentsioiguse täitmise tagamisest komisjoni ja liikmesriikide konkurentsiasutuste poolt ning määratakse kindlaks valdkonnad, kus on võimalik olukorda veelgi parandada. Teatises keskendutakse sellele, kuidas tagada, et liikmesriikide konkurentsiasutused oleksid sõltumatud ja et neil oleksid piisavad vahendid oma ülesannete täitmiseks, et neil oleksid kõik tõhusad uurimis- ja otsustusvolitused ning et kõikides liikmesriikides saaks kasutada volitusi tõhusate ja proportsionaalsete trahvide ning läbimõeldud leebema kohtlemise programmide kohaldamiseks.

ELi ühinemiskontrolli tulemuslikumaks ja sujuvamaks muutmine

2014. aasta juulis tegi komisjon kokkuvõtte sellest, mis oli toimunud ühinemiskontrolli tõhustamise valdkonnas kümne aasta jooksul pärast ELi ühinemismääruse põhjalikku uuendamist 2004. aastal,⁶² ja algatas valge raamatuga „ELi ettevõtjate ühinemise kontrolli tõhustamine”⁶³ avaliku arutelu, milles käsitletakse ettepanekuid ühinemiskontrolli tõhustamiseks ELi tasandil. Valges raamatus esitatud olulisemad ettepanekud on järgmised: i) töötada välja lihtne ning vajadustepõhine lähenemisviis vähemusosaluse omandamise läbivaatamiseks; ii) muuta juhtumite üleandmine komisjonilt liikmesriikidele ja vastupidi ettevõtjasõbralikumaks ja tõhusamaks; iii) lihtsustada menetlusi; iv) edendada lähenemist ja ühtlustamist nii komisjoni ja liikmesriikide vahel kui ka liikmesriikide endi vahel, et soodustada koostööd ja vältida vastuolulisi tulemusi.

⁶⁰ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1/2003, 16. detsember 2002, asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta, EÜT L 1, 4.1.2003, lk 1, kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex:32003R0001>

⁶¹ Komisjoni teatis, 9. juuli 2014, „Kümme aastat kartellidevastast võitlust määruse nr 1/2003 alusel – saavutused ja tulevikuväljavaated”, COM(2014)0453, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/antitrust/legislation/antitrust_enforcement_10_years_en.pdf

⁶² Nõukogu määrus (EÜ) nr 139/2004, 20. jaanuar 2004, kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜ ühinemismäärus), ELT L 24, 29.1.2004, lk 1, kättesaadav aadressil <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32004R0139>

⁶³ Valge raamat „ELi ettevõtjate ühinemise kontrolli tõhustamine”, COM(2014) 449 (final), kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/competition/consultations/2014_merger_control/mergers_white_paper_en.pdf

Üleilmastumist arvestav rahvusvaheline koostöö

Komisjoni jõupingutused tugeva konkurentsioiguse täitmise tagamiseks ja konkurentsikultuuri edendamiseks ulatuvad ka väljapoole ELi piire. Üleilmastumist silmas pidades on hädavajalik, et kõik maailma konkurentsiasutused võtaksid endale kohustuse luua kogu maailmaturul tõeliselt võrdsed tingimused.

Konkurentsioigussüsteemide arvu järsk suurenemine kogu maailmas on tekitanud vajaduse leida üleilmne ühisosa. Selles kontekstis sõltub komisjoni suutlikkus kaitsta konkurentsi ja tagada konkurentsioiguse tõhus täitmine sellest, kas ta on võimeline kehtestama ühised põhimõtted ja eesmärgid. Eelnevat silmas pidades osaleb komisjon aktiivselt sellistel rahvusvahelistel konkurentsifoorumitel nagu OECD konkurentsikomitee, rahvusvaheline konkurentsivõrgustik ja ÜRO kaubandus- ja arengukonverents (UNCTAD).

Peale selle peavad konkurentsiametid (sh komisjon) võitlema konkurentsivastase tegevuse ja ühinemistega, mis on omandanud üha suurema piiriülese mõju. Praegu teeb komisjon EList väljaspool asuvate konkurentsiametitega koostööd 64 % turgu valitseva seisundi kuritarvitamise juhtumite puhul, 58 % keerukate ühinemiste uurimiste puhul ja 78 % kartelliotsuste puhul. Lisaks üksikjuhtumite osas tehtavate jõupingutuste koordineerimisele jätkab komisjon teiste organisatsioonidega tehtava mitmepoolse koostöö laiendamist ja tugevdamist ka tärkava turumajandusega riikides.

Koostöö arendamine tärkava turumajandusega riikidega

Viimastel aastatel on komisjon sõlminud vastastikuse mõistmise memorandumid enamiku BRICS-riikidega ja teinud nendega erineval määral ka tehnilist koostööd. Oluline samm selles valdkonnas on tehniline koostöö Hiina konkurentsiasutustega, mis jätkub käimasoleva koostööprogrammi (EUCTP II) raames ka 2015. aastal. 2014. aastal alustati India konkurentsiasutuste (CITD) osalusel mahukat tehnilise koostöö programmi, mis kestab kuni 2018. aastani.

Komisjon on keskendunud läbirääkimistele USAga, et sõlmida Atlandi-ülene kaubandus- ja investeerimispartnerlusleping, mis muu hulgas sisaldab konkurentsipeatükki. 2013. aasta juulis alanud läbirääkimised jätkusid 2014. aastal.

Suhete tugevdamine teiste Euroopa riikidega

Kandidaatriikide ja potentsiaalsete kandidaatriikide ühinemiseks tehtavad ettevalmistused on osutunud tõhusaks konkurentsikultuuri edendamise vahendiks. Assotsieerimislepingutes sisalduvatele rangetele konkurentsikohustuste tõttu alustavad laienemisprotsessis osalevad riigid oma konkurentsialase õigusraamistiku ja tavade järkjärgulist kohandamist aegsasti enne ühinemist. Seoses ühinemisläbirääkimistega jätkati 2014. aastal tööd Serbia õigusaktide sõelumisprotsessi ja Montenegro ametiasutuste abistamise vallas.

Lisaks ratifitseeriti oktoobris ELi ja Šveitsi vahel 2013. aastal sõlmitud leping, mis jõustus 1. detsembril. Tegemist on teise põlvkonna innovaatilise kokkuleppega, mis võimaldab mõlema lepinguosalise konkurentsiasutustel vahetada uurimise käigus kogutud tõendusmaterjale.

8. KONKURENTSIDIALOOG TEISTE AMETIASUTUSTEGA

Struktureeritud dialoog Euroopa Parlamendiga

Konkurentsi peadirektoraat pidas ka 2014. aastal jätkuvat struktureeritud dialoogi Euroopa Parlamendiga ja eelkõige selle majandus- ja rahanduskomisjoniga (ECON). Volinik Vestager

rõhutas ametissenimetamisele eelnenud kuulamisel, kui tähtis on tihe koostöö Euroopa Parlamendi ja komisjoni vahel.

Komisjoni endine asepresident Almunia külastas majandus- ja rahanduskomisjoni struktureeritud dialoogi raames kahel korral – märtsis ja septembris. Volinik Vestager esimene ametlik kohtumine majandus- ja rahanduskomisjoniga toimus 11. novembril.

Kahju hüvitamise hagid

5. detsembril 2014 avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* 26. novembri 2014. aasta direktiiv 2014/104/EL, milles käsitletakse konkurentsieeskirjade rikkumisest tekkinud kahjude hüvitamist. See on esimene direktiiv, mille konkurentsi peadirektoraat võttis vastu seadusandliku tavamenetluse raames. Asepresident Joaquín Almunia tervitas direktiivi vastuvõtmist kui näidet ELi institutsioonide vahelise tiheda koostöö kohta.

Šveitsi leping

2010. aasta novembris teavitas konkurentsi peadirektoraat Euroopa Parlamendi Šveitsi konkurentsiasutusega peetavatest läbirääkimistest koostöölepingu sõlmimiseks nende konkurentsioiguse kohaldamise kohta. Hiljem esitas nõukogu Euroopa Parlamendile ametliku taotluse, et saada nõusolek kõnealuse lepingu sõlmimiseks. Euroopa Parlament andis oma ametliku nõusoleku 5. veebruaril 2014 ning tervitas seda kui esimest nn teise põlvkonna lepingut. Euroopa Parlament andis soovitusi ka tulevaste lepingute kohta.

Konkurentsi peadirektoraat tegi parlamendiga kogu protsessi vältel tihedat koostööd.

Kaardipõhiste maksetehingute vahendustasud

Pärast seda, kui komisjon oli esitanud ettepaneku, milles käsitletakse kaardipõhiste maksetehingute suhtes alates 27. juulist 2013 kohaldatavaid vahendustasusid, saavutasid Euroopa Parlament ja nõukogu 17. detsembril 2014 poliitilise kokkuleppe. Itaalia eesistumisperioodil Euroopa Parlamendi ja nõukogu vahel kokku lepitud õigusaktide eesmärk on luua rohkem selgust ELi riikide vaheliste vahendustasude suhtes, mille puhul Euroopa Kohus kinnitas oma 11. septembri 2014. aasta otsuses MasterCardi kohta, et need on vastuolus ELi konkurentsieeskirjadega.

Tihedama suhtlemise jätkuv edendamine konkurentsi peadirektoraadi ning majandus- ja rahanduskomisjoni vahel.

Konkurentsi peadirektoraat korraldas 17. oktoobril majandus- ja rahanduskomitee assistentidele ja poliitikanõunikele teabetunni, milles käsitleti 2013. aasta konkurentsipoliitika aruande põhiteemasid. Konkurentsi peadirektoraat edastas Euroopa Parlamendi asjaomastele komisjonidele jätkuvalt korrapäraselt teavet avalike konsultatsioonide ning uute suuniste ja strateegiliste dokumentide vastuvõtmise kohta.

Komisjoni talitused koostasid vastused Euroopa Parlamendi liikmete 327-le kirjalikult esitatud küsimusele ja 24-le petitioonile, mille menetlemise eest vastutas konkurentsi peadirektoraat.

Konkurentsi peadirektoraadi koostöö Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Regioonide Komiteega

Lisaks sellele teavitas komisjon Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed ning Regioonide Komiteed peamistest poliitikaalgatustest ning osales uurimisrühmade ja seksioonide koosolekutel. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee omakorda koostas 21. jaanuaril arvamuse üldist majandushuvi pakkuvate teenuste taskukohasuse kohta (omalgatuslik arvamus), 9. juulil arvamuse lennujaamadele ja -ettevõtjatele antavat riigiabi käsitlevate ühenduse suuniste kohta, 15. oktoobril arvamuse komisjoni 2013. aasta konkurentsipoliitika aruande kohta ning 10. detsembril arvamuse komisjoni valge raamatu „ELi ettevõtjate ühinemise kontrolli tõhustamine” kohta. Regioonide Komitee koostas 2. aprillil arvamuse teemal „Uued suunised riigiabi kohta energeetika valdkonnas” (omalgatuslik arvamus).